

ტ ა რ ი ფ ი

დაქვეყნებულია თამბაქოს აქციონის და უძალესი სავაჭრო ფაქტისა.

სახელწოდება დამუშავებულ დაბრუნება და ხარისხისა.	აქციონი.	საფუძის გადასახადი.	უმჯობესი სავაჭრო ფაქტისა სავაჭრო გადასახადის თან ჩათვლით.
თამბაქო უძალესი სარისხისა.			
1 გირვანქა	25 მან.	50 კ.	თავისუფალი ფასი.
1/2 "	12 მან. 50 კ.	25 კ.	"
1/4 "	6 მან. 25 კ.	12,5 კ.	"
1/8 "	3 მან. 12 1/2 კ.	6,25 კ.	"
უძალესი სარისხისა ბ.			
1 გირვანქა	20 მან.	50 კ.	40 მან.
1/2 "	10 მან.	25 კ.	20 მან.
1/4 "	5 მან.	12,5 კ.	10 მან.
1/8 "	2 მან. 50 კ.	6,25 კ.	5 მან.
უძალესი სარისხისა გ.			
1 გირვანქა	15 მან.	50 კ.	80 მან.
1/2 "	7 მან. 50 კ.	25 კ.	15 მან.
1/4 "	3 მან. 75 კ.	12,5 კ.	7 მან. 50 კ.
1/8 "	1 მან. 87 1/2 კ.	6,25 კ.	3 მან. 75 კ.
1 სარისხისა.			
1 გირვანქა	12 მან.	50 კ.	25 მან.
1/2 "	6 მან.	25 კ.	12,50 კ.
1/4 "	3 მან.	12,5 კ.	6 მან. 25 კ.
1/8 "	1 მან.	6,25 კ.	3 მან. 12 1/2 კ.
მე-2 ხარისხისა.			
1 გირვანქა	9 მან.	25 კ.	10 მან.
1/2 "	4 მან. 50 კ.	12 მ. 5 კ.	5 მან.
1/4 "	2 მან. 25 კ.	6 მ. 25 კ.	2 მან. 50 კ.
1/8 "	1 მან. 12 1/2 კ.		
მე-3 ხარისხისა.			
1 გირვანქა	6 მან. 40 კ.	12 მ. 5 კ.	3 მან. 75 კ.
1/2 "	1 მან. 80 კ.	6 მ. 25 კ.	1 მან. 87 1/2 კ.
1/4 "	80 კ.		
ბურუნთა.			
1 გირვანქა	6 მან. 40 კ.	50 კ.	თავისუფალი ფასი.
1/2 "	3 მან. 20 კ.	25 კ.	
1/4 "	1 მან. 80 კ.	12 მ. 5 კ.	
1/8 "	80 კ.	6 მ. 25 კ.	
სვარა 1-ლი ხარისხისა.			
1000 ცალზე	80 მან. 30 კ.		
100 ცალზე	8 მან. 30 კ.		
50 "	4 მან. 15 კ.		
25 "	2 მან. 7 1/2 კ.		
10 "	85 კ.		
5 "	41 1/2 კ.		
2 "	16 3/4 კ.		
1 "	8 1/4 კ.		
მე-2 ხარისხისა.			
1000 ცალზე	51 მან. 60 კ.		
25 ც.	1 მან. 29 კ.		
10 "	51 1/2 კ.		
5 "	25 3/4 კ.		
2 "	10 3/8 კ.		
მე-3 ხარისხისა.			
1000 ცალზე	20 მან. 90 კ.		
25 ცალზე	52 1/2 კ.		
10 "	20 1/2 კ.		
5 "	10 3/8 კ.		
2 "	4 1/2 კ.		
პაპროსი და სავაჭრითი 1000 ცალი.	18 მან. 40 კ.		თავისუფალი ფასი.
პაპროსი უძალესი ხარისხისა.			
ათას ცალზე	40 მან.		
250 ცალზე	10 მან.		
100 "	4 მან.		
25 "	1 მან.		
20 "	80 კ.		
10 "	40 კ.		
5 "	20 კ.		
უძალესი ხარისხისა ბ.			
ათას ცალზე	80 მან.		
250 ცალზე	7 მან. 50 კ.	15 მან.	
100 "	3 მან.	6 მან.	
25 "	75 კ.	1 მან. 50 კ.	
20 "	60 კ.	1 მან. 20 კ.	
10 "	30 კ.	60 კ.	
5 "	15 კ.	30 კ.	
1-ლი ხარისხისა.			
ათას ცალზე	25 მან.		
250 ცალზე	6 მან. 25 კ.	18 მან.	
100 "	2 მან. 50 კ.	5 მან. 20 კ.	
25 "	25 კ.	1 მან. 30 კ.	
20 "	20 კ.	1 მ. 04 კ.	
10 "	10 კ.	52 კ.	
5 "	5 კ.	26 კ.	

თუ იცა შეიღ 2. 60 კ. ხოლო სხვა ხარისხების თამბაქოს დანაკლისზე სამს სამოცდა შეიღ 2. ფუთზე.

უკეთუ თამბაქოს საფუთო გარდასახადი უკვე შეტანილია, მაშინ შემოღობულ შემთხვევაში გადახდება: დაკლებულ წყობის თითო ფუთზე იცა ხუთი მანეთი და სამოცდა კაც: სხვა ხარისხების თამბაქოს დანაკლისზე სამს ორმოცდა შეიღ მან. ფუთზე (799 მან. მათიერ).

12. უკეთუ საწყობებისა და ფაბრიკების საფუთო შემოღობვის დროს აღმოჩნდა, რომ ნაშენილი დანაკლისი აღუმატებია წიგნებში აღნიშნულ რაოდენობას და კანონით დაწესებულ ნორმას, უნდა გადახდის ყოთელ თამბაქოს საფუთოს საწყობს და უძალესი ხარისხის საზოგადო ან ბურნეთის ფაბრიკის საწყობს ყოველ ფუთზე სამს სამოცდა შეიღ მან.; წყობის ფაბრიკისა და განყოფილების, სადაც წესდება წყობის პაპროსები, ფუთზე 51 მან. 24 კაც.

წყობის სხვა ფაბრიკის და განყოფილებაში საწყობებს, აგრეთვე წყობის საერთო საწყობებს—ფუთზე 27 მ. 60 კ. (სააქ. წესდების 801 და 894 მ. მხ. დასამატებლად).

თუ თამბაქოს საფუთო გარდასახადი უკვე შეტანილია (დასამატებლად გადაცემული თამბაქო), იმე შემთხვევაში უნდა გადახდის: საერთო ფაბრიკის და უძალესი ხარისხის ბურნეთის ფაბრიკის 347 მან. ფუთზე.

წყობის ფაბრიკის და განყოფილების, სადაც წყობის პაპროსებს აშუადებენ, ფუთზე 49 მან. 24 კაც; დანარჩენ წყობის ფაბრიკებს და განყოფილებაში ფუთზე 25 მან. 60 კაც.

13. დამზადებულ თამბაქოს, რომელიც საზღვარგარეთიდან შემოღის, უნდა დედლოს ბაიე ამ ტარიფით, რომელიც იქნება დადგენილად საბაიე უწყების მიერ, ამას გარდა მასე უნდა დედლოს კიდევ გარდასახადი, თანამზად ამ დებულების I მუხლში მოხსენიებულ წესისა ადგილობრივ თამბაქოსათვის, და აგრეთვე აქციონ უძალესი ნორმით, რომელიც დაწესებულია სააქციონო დებულების მე-812 მუხლით დამზადებულ თამბაქოსათვის, მას შემდეგ გამოცემულ ყველა დამატებითურ ნორმა აქციონის უნდა იყოს შემდეგი:

თამბაქოს 25 მ. გირ.

ბურნეთისა 6 მ. 40 კ.

სივარისა 80 მ. 30 კ. ათას ც.

სივარისა და პაპროსისა 18 მ. 140 კ. ათას ც.

წყობის დაბრუნების ბურნეთის 61 კ. გირ-განაქვებ.

წყობის პაპროსისა 1 მ. 60 კ. ათას ც.

14. ყოველგვარი თამბაქო, სახელწოდების საზღვრებში დამზადებული, იცდება სავაჭრო დაწესებულებაში არა უძვირეს იმ ფასისა, რომელიც ნაჩვენებია თამბაქოს ტარიფებზე.

სააქციონო შედამზადებლობის და საზოგადო ყოველ მიხედვლს უფლება აქვს ყოველ სავაჭრო დაწესებულებაში წილის ყოველგვარი თამბაქოს ნაწარმოებზე იმ ფასად, რომელიც ნაჩვენებია ტარიფებზე.

სავაჭროს პარტონს არა აქვს უფლება განცხადოს, რომ მოახლოვნილი საქონელი უკვე გაყიდულია (შესაცვლელად სააქციონო დებულების მე-940 მუხ.).

15. ყველა ტრაქტორის ხასიათისა და აგრეთვე სხვა დაწესებულებები, რომელიც ხაზის სასმელ-საქუბის აწოდებს, ვალდებულია პარტონტი აიღოს თამბაქოს ვაჭრობისათვის, სამრეწველო მოწყობა, ამა კან. მე-15 მუხლში მოხსენიებული სავაჭრო-სამრეწველოსათვის, მიეცემა მხოლოდ თამბაქოს პარტონტიან გრ-თად ამ თამბაქოს მარკით (შესაცვლელად სააქციონო დებულების მე-938 მუხლისა).

16. ფინანსთა მინისტრის უფლება ექვება:

ა. დანიშნოს დრო, შეიქმნას წესი, თუ რა პირობით შეიძლება იმ ზომების განხორციელება, რომლებიც ნაჩვენებია ამ დადგენილებაში.

განსაზღვროს, თუ ფაბრიკებსა, სასაწყობებსა და სხვა სავაჭრო ადგილებში დამარგებულ დაუშვებელ ან დაუშვებელ თამბაქოზე, რომელსა და რომელს უნდა დედლოს ახლად დაწესებული გარდასახადი.

17. დანიშნული თამბაქო, რომელიც გააქვთ საზღვარგარეთ, არ არის განთავსიფებული სააქციონო გარდასახადისაგან, თუ საჭიროების შემთხვევაში არა აქვს განსაკუთრებული ხელშეწყობა ამ საგანზე იმ სახელწოდებისათვის, სადაც უნდა გაიტანონ თამბაქოს ნაწარმოები.

II.

1. დიდიან ამ დებულების საჭიროების რესპუბლიკის საზღვრებში ძალაში შესვლისა გაუქმდის რუსეთის რესპუბლიკის დროებითი მთავრობის დადგენილება 1917 წლ. ივლისის ცხრილებსა.

1918 წ. ენკისთვის 13. საქართველოს ეროვნულ საკუთრებაში აღმოჩენილი ნ. ჩხვიძის, საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თანამდებობაზე ნ. ჯორჯანიას.

- ლეს ა) ხარისხის თამბაქოზე არა უმეტეს ტყეპისა და სამოცდაფუთზე შეიღვი გირვანქისა (მ. 75 გ.)
- ბ. ყოველი გამოცემულ გირვანქა უძალესის ბ) ხარისხის თამბაქოზე არა უმეტეს ოთხი და ოთხმოცდაათი მანეთი გირვანქისა (მ. 84 გირ.).
- გ. ყოველი გამოცემულ გირვანქა უძალესის გ) ხარისხის თამბაქოზე არა უმეტეს სამისა და ოცდა ორი მანეთი გირვანქისა (მ. 22 გ.).
- დ. ყოველი გამოცემულ გირვანქა I ხარისხის თამბაქოზე არა უმეტეს ერთისა და ორმოცდა-თერთმეტი მანეთი გირვანქისა (1, 51 გირ.).
- ე. ყოველი გამოცემულ გირვანქა II ხარისხის თამბაქოზე არა უმეტეს 27 მანეთი გირვანქისა (0, 27 გ.).
- ვ. უძალესის ა) ხარისხის თამბაქოს ყოველ 1000 პაპროსზე არა უმეტეს ხუთისა და ოცდა ცხრა მანეთი გირვანქისა (5, 29 გირ.).
- ზ. უძალესი ბ) ხარისხის თამბაქოს ყოველ 1000 პაპროსზე არა უმეტეს სამისა და ორმოცდა ორი მანეთი გირვანქისა (3, 42 გ.).
- თ. I ხარისხის თამბაქოს ყოველ 1000 პაპროსზე არა უმეტეს ორისა და ოცდაორი მანეთი გირვანქისა (2, 22 გირ.).
- ი. II ხარისხის თამბაქოს ყოველ 1000 პაპროსზე არა უმეტეს ოთხმოცდა ხუთმეტი მანეთი გირვანქისა (0, 95 გირ.).
- ლ. I ხარისხის თამბაქოს ყოველ 1000 სვარაზე არა უმეტეს 7-ის და ოცდა ოთხმეტი მანეთი გირვანქისა (7, 34).

შენიშვნა: სხვა გვარისა და ხარისხის დამზადებულ თამბაქოს რაოდენობა არ განისაზღვრება.

5) ფაბრიკისაგან ერთი თვის განმავლობაში გამოცემულ მესამე ხარისხის პაპროსისა და თამბაქოს ფაქტურის რაოდენობა საერთოდ გამოცემულ, როგორც დამბაქოს, ისე პაპროსის რაოდენობის 10 პროცენტზე ნაკლები არ უნდა იყოს.

6) უკეთუ ქარხანამ ამ დებულების მე-8-ე მუხლში აღნიშნული მოთხოვნებზე მესამე ხარისხის თამბაქოს ნაწარმოებთა მინიმალურ რაოდენობის გამოცემისა არ შესრულა, სააქციონო შედამზადებლობის აუტორიტატს მას სხვა ხარისხის თამბაქოს გამოცემას, სანამ მესამე ხარისხის თამბაქოს და პაპროსის სათანადო რაოდენობა არ იქნება გამოცემული.

შენიშვნა: ფინანსთა მინისტრის უფლება აქვს აკრძალა ამ დებულების მე-5 მუხლის და რეგულირებად გამოცემული მოხსნას, თუ დარღვევის მიზეზის გათვალისწინებით, ან თავიდან აშორება, შედარების არ შეძლო.

7) საფუთო გარდასახადი შეტანილი უნდა იქნეს ხასიათში:

- ა. ფოთლის თამბაქოს საზღვარ-გარეთ გატანის დროს—გასახიდავ სახუთების მიღების წინ.
- ბ. ფოთლის თამბაქოს ქარხნის საწყობიდან დანაწილებულად გატანის წინ.
- გ. უკეთუ თამბაქო დაწესებულ პარტონტზე შეტანილია თამბაქოს გამოცემის დროს, ან თამბაქოს საერთო საწყობის, ფაბრიკის და თამბაქოს საექსპორტო ქარხნის რევიზიის დროს, თანამზად სააქციონო დებულების მე-799, 801, 802, 893 და 894 მუხლებზეა და მათი დამატებებში ნაჩვენებ წესებისა.

8) ერთი საწყობიდან სხვა საწყობში ან თამბაქოს ფაბრიკაში გადატანის დროს საფუთო გადასახადი თამბაქოს სათანადო რაოდენობისა ვალდებულა იქნას, ვის სახელზედაც თამბაქოა გადადოს.

9) გარდასახადი გაჭირვებული ფოთლის თამბაქოს რაოდენობაზე, რომელიც აღნიშნულია გასაქვლში, როგორც დანაკლისი, ზოგ ეს უკანასკნელი არ აღუმატებია გაბნობისა, ან ფაბრიკაში დამუშავებისათვის, დაწესებულ პარტონტს, ანალოგიური გამოარკებულ იქნება, ხოლო, თუ გარდასახადი წინასწარ შეტანილი აღმოჩნდა, მომავალ გარდასახადში ჩათვლება ან უნა დაბრუნდება.

10) ზედმეტი თამბაქო, რომელიც ტრანსპორტების მიღებისა, ან რევიზიის დროს იქნება აღმოჩენილი, უნდა დაიჭიროს სათანადო შემოსავლის დაგროვებაში, საფუთო გარდასახადის შედარებით, თუ ზედმეტი თამბაქო აღმოჩნდა ფაბრიკაში დამუშავების დროს საფუთო გარდასახადი უნდა შეტანილი იქნეს ხასიათში 7 დღის განმავლობაში.

11) თუ გატანილი თამბაქოს, რომლის საფუთო გარდასახადი შეტანილი არ არის, წინაშე იმავს შეეცა დანაკლისი აიბოძინა, ვიდრე გაბნობისათვის არის დაწესებული, (მუხ. 793 და 794 სააქცი. დებულებ.), გადამხდელი იხდის დაკლებულ წყობის თათი ფუ-

მე-3 ხარისხის.

ათას ცალზე.	18 შან.	40 კაპ.
100 ცალზე.	1 შან.	84 კაპ.
20		36 $\frac{1}{2}$ კაპ.
10		18 $\frac{1}{2}$ კაპ.

მე-2 ხარისხის.

ათას ცალზე.	15 შან.	50 კაპ.
100 ცალზე.	1 შან.	30 კაპ.
20		15 კაპ.
10		15 კაპ.

წილი დაკრილი ბურჟუაზია.

1/2 გირე..	16 კაპ.	1 8. 25 კ.	40 კაპ.
1/4	8 კაპ.		20 კაპ.
1/8	4 კაპ.	0,8125 კ.	10 კაპ.

წილის პაპიროსები.

ათას ცალზე.	1 შან.	60 კაპ.
50 ცალზე.		80 კაპ.
20		40 კაპ.
10		16 კაპ.

1918 წ. ენკენისთვის 18.

საქართველოს ეროვნულ საბჭოს თავმჯდომარე ნ. ჩხეიძე.

საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე ნ. გორდანიძე.

არა ოფიციალური განმარტება.

ტუფიასი, 27 ენკენისთვის.

2. რამდენიმე დღის წინათ ჩვენ აქ შეგვხვდა მოხელეობის სათიბის და მოვი-
თხოვეთ, რომ სახელმწიფოებრივი ფორ-
მისი აღიარების საქართველოს რესპუბ-
ლიკის მოხელეთა უფლებანი და მოვალე-
ობანი და სახელმწიფოებრივად გადამეს-
ყველა მოსამსახურეს.

მოთხოვნას ეს კითხვა დღის წესრიგში
აქვს დასმული და, იმედს უნდა ვიქონი-
ოთ, სულ ახლო მომავალში ბოლო მო-
ვლდება მოხელურ ინტერესებს, რომელიც საგრ-
ანობლით აფერხებს სახელმწიფოებრივი
სტრუქტურის ვითარებას და წინსვლას.
სახელმწიფოებრივი სამსახურის უფლე-
ბრივი ბუნება, რა თქმა უნდა, ყოველ-
თვის ერთნაირი არ იყო. მანამდევე არ
იყო ყოველთვის ერთნაირი არც სახელ-
მწიფოებრივი მოხელე-მოსამსახურეთა პო-
ლიტიკურ-საზოგადოებრივი მდგომარეო-
ბა, ამ მხრით ერთიან აბსოლუტური მო-
წინააღმდეგე, ხოლო მეორე თანამედროვე
უფლებრივი სახელმწიფო და დემოკრა-
ტიული რესპუბლიკის რესპუბლიკა.
აბსოლუტური მონარქიაში მოხელე-
მოსამსახურე წარმოადგენს და იცავს მო-
წინააღმდეგე და განსაზღვრავს სახელ-
მწიფოებრივი ინტერესებს და და-
ბრუნება დამოკიდებულია მხოლოდ მეფის
ბრძანება და ნება-სურვილზე.

ამაშიათვე მოხელე და სახელმწიფოს
უპირაპრობა იყო ერთობა უფლებრივი
და მოვალეობრივი, რაც იხატებოდა და-
ბრუნებაში, მინდობილობის შესრულე-
ბაში, ხელშეკრულებაში და სხვა.
მაგრამ ეს მდგომარეობა აბსოლუტუ-
ტის პრინციპებით ერთად ისტორიას ჩა-
ხარება და მოხელე აღიარებულ იქნა სა-
ხელმწიფოს ორგანოდ და საჯარო სა-
ხელმწიფოებრივი ინტერესების დამცე-
მად და მატრულად.

ამ ახალი უფლებრივი უფლებების
შეხვედრა მოხელე წარმომადგენლისა
სახელმწიფოებრივი ავტორიტეტის და
სახელმწიფოების სახელმწიფოს მართვა-გამ-
გების განსაზღვრული დარგე შესრულე-
ბის, ის არის განუყოფელ-განუშორებე-
ლი ჩველი სახელმწიფოებრივი მშენის
და სახელმწიფოებრივი ორგანიზმის (გა-
სტრუქტურის).

დემოკრატიაში მოხელეობის უფლებ-
რივი, მოქალაქეობრივი და პოლიტიკუ-
რად მდგომარეობა კიდევ უფრო ახილდა.
პოლიტიკის დემოკრატიული წეს-
ობითა და ეფარება საბარგნო პრინ-
ციპს პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივი სტრუ-
ქტურაში, და, აი, ამ საბარგნო პრინციპს
მოხელეობის დემოკრატიული რესპუბლი-
კის მოხელეთა დანიშნავს, ის, სადაც
სახელმწიფოებრივი უფლებების სახელ-
მწიფოებრივი მოსამსახურენი, მოხელენი,
სახელმწიფოებრივი მოხელეობის წარმო-
ბის რესპუბლიკური და მდგომარეობის.

მადგენელი თვითონ ხალხს არჩევნის
და პირდაპირი პასუხისმგებელი გახდა
საქართველოს სუვერენიტეტის მატარე-
ლის წინაშე. ეს დემოკრატის წმინდა,
იდეალური ტიპია, რომელიც ისტორიულ
და პოლიტიკურ წინამძღვრში იხრება
სახელმწიფოებრივი რელიგიური მოთხოვნი-
ლების და საჭიროების მიხედვით.

აქედან გამომდინარეობს ის, რომ ნამ-
დვლი დემოკრატია მოხელეთ არ ანი-
შნებს განსაკუთრებულ უპირატესობას,
არ პქმის მთავან კარჩაგეტის, პრივი-
ლეგიების აღწერის წრებს და არ იფა-
რავს მათ განსაკუთრებულ წესებთან
საერთო პასუხისმგებლობის დროს.

მოხელენი, როცა იჩნებიან, თუ ინი-
შნებიან, ისინი ამათ არ ხდებიან რაღაც
სხვა გავრ ამაღლებულ არჩევულებრივი
და განსხვავებულ მოქალაქეებად, რომ-
ელითაც დაინაწილენ, ჩვეულებრივი მოქ-
ალაქენი—ვერ შეედრებიან. არა, მოხელეს
განსაზღვრული აქვს უფლება და ვალდ-
ებულება სახელმწიფოს წინაშე. მაგრამ
ის ემორჩილება ჩვეულებრივ კანონებს
და ჩვეულებრივ სამოსამართლო წესს
თავის მოვალეობის დარღვევის, სამსა-
ხურის შეუსრულებლობის და სხვა ბოროტ-
მოქმედების ჩადენის დროს. მისთვის
პრივილეგიური მდგომარეობა არ არის
შეგქმნილი.

თავისთავად აშკარაა, სახელმწიფოს
ყველა მოქალაქეს ერთნაირი უფლება
აქვს ყოველი თანამდებობა დიკავოს
სახელმწიფოში, თუ ეს აკავშირდება
კანონის მიერ განსაზღვრულ მოთხოვნი-
ლებას.

დანიშნვა-არჩევნის დროს შიგავრი
ყურადღები ექცევა სათანადებობა პირის
ყოფა-ქცევას, მის უნარსა და სპეცია-
ლურ მომზადებას. ბევრად შემოღებუ-
ლია მოხელეთათვის ყოველ უწყისეში
სახელმწიფოებრივი გამოცდა. თანამდ-
ებობა, სამსახურის ხარისხი და ჯავაგი-
რები ისაზღვრება კანონით ისე, რომ
გარკვეული უფლებები სახელმწიფო-
ში.

რამე მდგომარეობს უმთავრესი მო-
ხელეთა ვალდებულება?

ცხადია, რაჟი ხალხი და სახელმწიფო
მათ განსაზღვრულ თანამდებობას აკის-
რებს, განსაზღვრულ სამსახურის შესრულ-
ებას ანდობს, მოხელეთა უპირადებს
და უმთავრეს მოვალეობას შეადგენს
თავის თანამდებობის გაძლიერება, თავისი
სამსახურის შესრულება.

ახლა ვადახედოთ ჩვენი რესპუბლიკის
მოხელე-მოსამსახურეებს სახელმწიფო-
ებრივი სტრუქტურის ყველა დარგში და
თქვენი ნახეთ, რომ მრავალი მთავანი
გაუარბის საქმეს, არ ასრულებს თავის
მოვალეობას; ხოლო, მიუხედავად ამისა,
გაუყოფილბრება სარგებლობის ყველა იმ
უფლებობა, რომელიც თან ახლავს მის
სათანამდებო ხარისხს და მდგომარეობას.

ასეთი მუქა-ხორა მოსამსახურეებისა-
გან, რაც შეიძლება მალე, უნდა გაიწმინ-
დოს ჩვენი სახელმწიფოებრივი აგებუ-
ლება, თუ გვინდა, რომ იგი აგებულე-
ბა საესებით გაჯანსაღდეს და გაძლიერ-
დეს.

გარდა ამისა მოხელეთა ვალდებულე-
ბას შეადგენს ის, რომ მათ განსაკუთრე-
ბული ერთგულება გამოიჩინონ თავის
თანამდებობის ასრულების დროს და არ
დაარღვიონ სამსახურის საიდუმლოება,
რამდენადაც ამას აუცილებლათ თხოუ-
ლობს სახელმწიფოებრივი უზრუნველყო-
ფა და მისი ინტერესები. ამ მხრივაც
მნილი სთქმელია, რომ ყველა ჩვენი
მოხელე-მოსამსახურე სათანადო სახელ-
მწიფოებრივ სიმაღლეზე იდგეს.

მოხელეთა მოვალეობას შეადგენს
ისიც, რომ მათ ღირსეულად ექიროთ
ოსივე, მათი საქციელი დამამკრებელი
არ იყოს თავი სამსახურის და საერთო
მთელი სახელმწიფოსთვის. ვერც იმს
ვითყვით, რომ ამ თავის მოვალეობის
ჩინება არ სცემდენ ჩვენი მოხელეები,
აქვს საჭიროა, როგორც არა ერთხელ
გვითქვამს, დიდი, ძლიერი „სახელმწი-
ფოებრივი ღებნფქვი“.

მოხელეთა მოვალეობის ასასრულე-
ბად, ზნეობრივ-საზოგადოებრივი ფაქტო-
რებს გარდა, რომელსაც ახლა აქ არ
შეგვხვით, შეზღუდულია საზოგადოე-
ბრივი კონტრაოლი, სახელმწიფოებრივი
მეთვალყურეობა, სამსახურე ბრძანება
და ინსტრუქცია, რომელსაც მოხელე
თავის აღმინისტრატული მოღვაწეობაში
მისდევს. ამავე მოგვარ მიზანს ემსახურე-
ბა საზოგადო სიმოსპართლო პასუხის-
გებუში მიცემა და სამსახურეიდან გადაცე-
ვნების, თუ დათხვანის კანონიერა წეს-
ებით.

როგორც და რა ფორმით ხდება არჩე-
ვა; დანიშნვა, მიღება, გადაყენება;
დათხოვნა და გასამართლება მოხელე-
ების, ამის შესახებ შემდეგ მოვილაპარა-
კით. ამასთან ერთად დაწვრილობა გ-
სისთავისწინებელია მოხელეთა უფლებე-
ბი, რომლითაც ისინი სარგებლობენ, რომ-
გარკვეული მოხელენი.

უნივერსიტეტს და თეატრს.

ასე იყო რუსეთის თვითმპყობლობის
თავში კულტურული საქმიანობა ამახუნ იყო
აგებულება. თვით რუსეთშიც ყოველგვარი
კულტურული დაწესებულება პოლიტიკური
მრუშეულობით იყო გარ-შეშორებული და
კულტურული ფუნაბონა რკინის ხელთათმა-
ნებში იყო გამოყვდილი. თუ ასე იყო თვით
ცენტრალური რუსეთში,—თურც და ესამინე-
დუსი იყო ჩვენი მდგომარეობა, „ინოვაცი-
ბის“ მდგომარეობა, რომელთათვისაც არავი-
თარს კულტურულ ზრუნევა, თუ იმედი პოლიტიკუ-
რც არ არსებობდა. თვითმპყობლობის სა-
ხელმწიფოებრივი მოღვაწეობა კულტურის
დარგში გამოიხატებოდა მხოლოდ უნივერსიტეტის
და საზოგადოებრივი-კულტურული
ინიციატივის ჩაკლე-ჩამარხავაში. საზოგადოე-
ბის უხდებოდა დიდი პრიოლის გადახდა, რომ
რომელიმე კულტურული კერა დაეარსებინა და
მის გადარშობ თავისი საკუთარი ძალ-ღონით
ცხოვრება გაეჩვენებინა. უნივერსიტეტს არ გვა-
ძლივდენ და თეატრზე ღაპარაკიც ხომ ხდე-
მებო: ქართული თეატრი თავისანაბარად იყო
მრუშეულობა. განაზგებული და გაპარტუხე-
ბული იყო ჩვენი კულტურული საქმე და ქარ-
თული საზოგადოება მთელ ღონეს ჰკარგავდა,
რომ როგორიმე კულტურული სიციხეებზე აეშ-
შეებინა და აფერხადებინა... ძველ დროში ამას
ვერ მოეჭქნათო.

ესლა, როდესაც აქვნი თავი ჩვენებ გვეყვ-
დნის, ჩვენ ვართ პატრონი და პატრონი ჩვენი
სამედიანობა...—უნდა გავხდევინოს ფრა-
ჩვენი კულტურული ცხოვრებას, ჩვენი ხალხის
შემოქმედებით ძალ-ენერჯიას. მაგრამ სამწუ-
ხაროდ, ბევრი რამ არის ხელის შემშლელი და
მათ შორის უმთავრესია ჩვენი სიღარიბე. დარ-
იხვა ჩვენი სახელმწიფო. ღარიბია ჩვენი ფარ-
თი საზოგადოება. და ეს სიღარიბე მეტად
ხელს უშლის კულტურულ საქმიანობის გა-
ძლიერებას და გაფართოებას. ჩავრა არსებულ
მდგომარეობას ხომ ვერა გადამტკიცებთ! უნდა
გადავლახოთ მძიმე პირობები და საკუთარი
ძალ-ღონით შევიქმნა ჩვენი კულტურული ძლი-
ერება. ხელა-ხელ გადავდგინო, მხარი-მხარს მი-

ცემა და ერთად სვლა—შეგვიმსუბუქებს მძიმი
მდგომარეობას. ამ მხრივ ქართული ლიტრა-
რის მოწყობას უსათოდ თავისი წვლილი შე-
აქვს ამ საერთო საქმეში. მკირივე თანხის
უნევერსიტეტი და თეატრი,—ეს ორი ღლე-
ბი ერთი კულტურისმობისა, გამოიღოს თავისი
წვლილი და იყიდოს ბილეთი. ეს მოწი-
ლება უნდა მისწვდეს ყოველ ქართველს,—ყოფ-
საც ყველამ უნდა გაიგინოს და გაიგოს იგი.

უბრალო და პაუპინა წვლილის შეტანის
დიდი საერო საქმე გაცემდება, კულტურული
კავარგნი შეიქმნება და თავისუფალი გზა
გაიკავდება.
და ვინ იქნება ისეთი ქართველი, რომ ამა-
ში მონაწილეობა არ მიიღოს, უნივერსიტეტს
და თეატრს მძირი დამხარების ხელი არ გავ-
წილოს?

ხელ და ზეგ გამართება ლატარიის ბილე-
ტების საჯარო გაცემა და ყველამ უნდა მი-
იღოს მასში მონაწილეობა.
უნივერსიტეტს და თეატრს დახმარება!
უნივერსიტეტს და თეატრს გამაშენებნა!
უნივერსიტეტს და თეატრს სილამი და სი-
კვარული!

სომხური პრესა.

სომხური რევოლუციონერ პარტიის დაწა-
კეთების შემარტებენ ფრთის ორგანო „შმა-
ტაკი“-ში მოთავსებულია კორესპონდენ-
ცია თელავიდან. იქ მომხდარ ერთობს არჩე-
ვნების შესახებ, რის გამოც გაზთი შემდეგს
სწერს. მოვიანებ წერილობ.

„საქართველოს მოავლობა არავითარ საშუა-
ლებას არ ერიდება რომ სისულელე მოიკი-
ნოს თავისი განზარაბული პროექტებში. ეს პრო-
ექტები, რომლებიც შეგვხვებია აგრეთვე საქა-
რთველში მყოფ უნივერსიტეტის უფლებების
შემოხვედრება უსპეტიკონის წარმომადგე-
ნელთა მონაწილეობის მიუღებლობით და ცხოვ-
რებაში ატარებენ იმისათვის სისურვადობა, რომ
საზოგადოებას არაქალეს გაიგოს მათი სრულ
მწიფეობა და შემად თავის თვის მომხდარ
ფაქტებს წინაშე ხედვას.“

ამ მავნე სისურვებს არა აქვს არავითარი
საფუძველი, არავითარი საბუთი, გარდა „მალი-
ბი პოლიტიკის“ თეატრისობისა, გარდა
გარკვეული ტენდენტებისა.

ასეთი შეუსაბამო ნაბიჯი საეროში არჩე-
ვნები, რომლებიც ხდება საქართველოში მო-
ქალაქეთა უნივერსიტეტის მონაწილეობის მიუ-
ღებლობად, თუ როგორ სწამებენ არჩევნის
ამას გვიჩვენებს ჩვენი გაზეთის ღლედად
ნაომერის (129) დაბეჭდული კორესპონდენ-
ცია თელავიდან. საარჩენი ელემენტალური
მოთხოვნებები, რომლებიც არსებობდენ დე-
მოკრატიულ ქვეყნების ფეხქვეშ ითულებინ
„სახელმწიფოებრივი სოცილისტების“ მიერ.
არც არჩევნის დრო, და სიების გამოკლე-
ბება, არც „ფეხქვეშ“ კენჭის ყრა—არ არის
შეიძლება „ნაიალტიკოსობა“.

როგორც ძველ რეგიმის დროს, ისევე დღე-
საც მოავრების აგენტებს აფიქრებს, არ თუ
ხალხის ინტერესის დაეცა, ეს კანონები
მოთხოვნებში, არამედ ცხოვრებაში გარაკვე-
ლულ პოლიტიკის გატარება, გარკვეული ეფ-
მენტების გამოკლეობა.

როგორც ძველ რეგიმის დროს, ისევე დღე-
საც ფეხქვეშ ითულება დემოკრატიული არ-
ჩევნების ელემენტალური კანონები უზრუნ-
ველყოფილ მოთხოვნებში.

როგორც ძველ რეგიმის დროს ისევე დღე-
საც, ეს კანონები ირღვევი ნ ქვეყნისაგან და
და წაუჭებულობისგან, რომლებიც მოვლენი
არაინ თვალ-ყური ადევნიონ კანონის შესუბ-
ლავად დაეცას.

როგორც ძველ რეგიმის დროს, ისევე დღე-
საც, ამალ და პოლიტიკის“ მოსარგებელი ფაქტო-
რული მოქალაქენი იყოფებიან ორ ნაწილათ:
„უფლებანი და უფლებოთი“.

როგორც ძველ რეგიმის დროს, ისევე დღეს
მოთხოვნის სახელმწიფოებრივი აგენტები ცდი-
ლობენ შექმნან „სახელმწიფოებრივი ეფ-
მენტ“ და „სხვა ტიპის“ ხალხთა შორის
დადისონი მტრობა იმევე „ამალ პოლიტიკო-
სი“ მოსარგებობი.
არ ამბობენ დემოკრატიულ ქვეყნებში,
„სოცილისტ-ინტერკომუნალიზმ“ მინისტრო-
ბის ცეცირი წინ სწამობის მიუღებლობით
მავნე შიშანინი საცილიმსართლო პო-
ლიტიკის მტკიცებით, იფიკაცილურად და რე-
გორც წინაით, ისევე დღესაც ჩვენ გადჭრით
პროტესტს ვაცხადებთ ჩვენი მოავრობის „გა-
ლიკონურ“ პოლიტიკის წინააღმდეგ, და ვიც-

ბადები, რომ ჩვენ არ ვიცნობთ ამ რიგით მოზარდ არჩევნებს.

მთავრობა უნდა მსახის თავის ავანტურების ამისთანა უკანონო მოქმედებები, წინააღმდეგ შემთხვევაში ძალიან მხელი იქნება არაზე განსხვავება ვიპოვოთ „შველსა“ და „ანალ“ რეჟიმის, მიუხედავად იმისა და დემოკრატიულ წეს წყობებზე.

გან. „აშხატავორი“ მეთათ გაჯავრებული, მაგონ რათ? განა იმით, რომ საქართველოს კონსტიტუციის საბუთი მიიღო კანონი (თუ გინდ სპეცირად) ერთდელ უტყობისაშია წარმომადგენლობის შესახებ? განა იმით, რომ საქართველოს არსებობდა აღმშენებლობითი მუშაობის შედეგად და ერთმან ცხოვრებაში ატარებს? შესაძლებელია იმით იყოს გაჯავრებული და ამით ვერც გაჯავრდებულს „აშხატავორი“. ხოლო რაც შეეხება რაღაც უკანონოების არჩევნების დროს, სინთორბო ვერ არა ეს, ზედის „აშხატავორის“ კორესპონდენტის სინდისით, ხოლო ჩვენ ვიცით, რომ უკანონოების არჩევნების დროს ადგილი არ ჰქონდა და თუ დაწინაურების გათვალისწინებით, ეს თანის თავს დახარბობს. ძლიერ სწრაფი მზარდენ სოციალისტურ ქუჩაში განკვეთი ნაციონალისტურ პარტულს ჩვენს წესწარმოდგენებსა და ვეღვ რეჟიმის შორის, ვინ უნდა დაარწმუნონ ამ სულტ და უფრო შედარებით? იქნებ თანის თავურ ეს ვიცით, რომ ამან ვერც დაარწმუნებენ ვერც ერთ მათგანს, ვინც

სალი და არა შრითი აღსავლეთი თვალის უტყობის ჩვენი რისხვითაც. ყველასათვის, ვინც სული დემოკრატიული თვალსაზრისით არის აღმშენებელი, ისეთი პარალელი მხრობლი სასაცილო და ამასათვის, მის გამყვანი, როგორც მხოლოდ სასაცილო პოლიტიკოსებს.

პარლამენტის გარეშე

დღეს ერთდელს საქმის მოწინავე კრებას.

1. საბოლოო ტექსტი—სახელმწიფო კონტროლიორის გაანგარიხს კანონისა. მომსწინებელია ნ. ჩიკოვანიძე.
2. საბოლოო ტექსტი—ჯარისკაცთა საქართველოსათვის წმინდა სიბრტის, თამაშისა, აპპარაზისა და წყურწყობის უპეტეობით მიქმის გაუქმებისა. მომსწინებელია ნ. ჩიკოვანიძე.
3. კანონპროექტი—საქართველოსი სახელმწიფო ენისა. მომსწინებელია ნ. აბრეხიძე.
4. დებულება—საქართველოსი ერთდელს სამეცნიერო სახელმწიფოების შეტყობისა. მომსწინებელია პ. სკვავრელიძე.
5. საბუთს-წვერის ა. ახმეტელს—შეითხება—შუისი და სათვარის სიძვირის ნიღაგზე—წარმოებულ ავიტაციის მხატვარ, საქართველოსი დამაუცილებლობის და რესპუბლიკის მთავრობის წინააღმდეგ.

ქრონოლოგიური საგზომი

ქე-34 სსდომა

პარლამენტი, 30 აგვისტო 1918 წ. ფილისი, სასახლი.

თავმჯდომარე სიტყვა გუთვინის საბუთს წევრს აღესმინა ლობათობისა. ადლომთათი (ს. დ.) მოქალაქენი, მე მუსლიმთა რელიგიის დასაცავად, როდესაც წარმოადგენენ კანონპროექტს საერთო მსჯელობისათვის, მე არ შევხებოდი იმ ფორმად სერიოზულ საკითხს, როდესაც აქ დავაღ და განმარტა საბუთს წევრმა ბაქოვმა ფარა-შვილმა, შესახებ იმისა, იყოთ თუ არა ავტონომია სკოლის საქმეში, ჩვენი აზრით ეს კანონპროექტი, რომელიც არის წარმოდგენილი, ამ საკითხს პირდაპირ არ ეხება დღეს, და ჩვენ გვაქვს იმედი, რომ ახლო მომავალში ეს საკითხი, სხვა ბევრ სასკოლო სასარგებლო საკითხთან ერთად, თავის განმარტებისა და ჩამოყალიბების პირობებში იქნაწინამოძღვრებში, რომლებიც წარმოდგენილი იქნებოდა. მაშინ ჩვენ შეგვიძლია სათანადო ანგარიში გავუწიოთ ამ საკითხს და ჩვენი აზრი გამოვიყუთო. მე მინდა, მოვლოდ ცოტა რამეზე მივატყუო საბუთს უკრადდება. კანონპროექტს ასეთი სახელი აქვს: „კანონპროექტი განათლების სამინისტროს ორგანიზაციისა და მასთან. აქ არის ლაბარაკი განათლების სამინისტროს მოწყობისა, ერთა სისტემა, განათლების სამინისტროზე, ამიტომ ისეთი საკითხი, რომელიც წმინდა პრინციპალური ხასიათი აქვს, და ამასთან პირდაპირ არ შეეხება ორგანიზაციის საკითხს, აქ დავალი არ უნდა ჰქონდეს.

აქ ამას ვერ ვეხდებ. მაგრამ მეორე მუხლით თითქმის უსისრულო ვადაწვევებს და საკითხის, ეს საკითხი არის შესახებ იმისა, თუ ვის ხელში უნდა იყოს მენტარე დემოკრატიული აწყობილი სახელმწიფოში, საქართველოს რესპუბლიკაში—სკოლის მართვა-გამგებება, მეორე მუხლით, სადაც განმარტებული დეპუტატები განათლების მინისტრს, სხვათა შორის, არის ნათქვამი, რომ განათლების მინისტრის ხელში მართვა-გამგებება ყველა ტიპის სკოლისა, რასაკვირველია უნივერსიტეტის გამართვით. მე აქ უნივერსიტეტის შესახებ არას მოგახსენებთ იმიტომ, რომ ჩვენ უკვე მივლოდ სათანადო კანონი, რომელიც განმარტებს, რომ ჩვენი ერთადერთი უნივერსიტეტი, დამოუკიდებელია სახალხო განათლების სამინისტროსაგან მაგონ, ჩვენი ფრაქციის აზრით რაღაც ასეთი პრინციპი არის წამოყვებული, ისეთი რამე შეწყობის უნდა მივითვ ადგილი, რომ ბუნდონდად, გამოყოფილად არა დარჩეს რა.

ვალსწყვედ მართვა გამგებთა საბოლოო ცენტრის ხელში უნდა დარჩეს, თუ ადგილობრივი თვითმართველობის ხელში უნდა გადავიდეს. და ეს მართვა-გამგებების საქმე, ჩვენ გგვრია, დღეს უნდა გადაწყვიტოთ: თუ სადაც ყველა დაადა და ავტონომია საქმელობისა. ცხადია, რომ ეს საქმე ადგილობრივი თვითმართველობის ხელში უნდა გადავიდეს. თვითმართვა იმდენად ასეთი კავება: დღეს შესაძლებელია თუ არა ეს ფაქტურად, პრაქტიკულად? შესაძლებელია თუ არა ამ საქმის გახიზვივება, ცხოვრებაში გატარება? რასაკვირველია არ შეიძლება. არ შეიძლება იმისა, რომ სწორედ ის დაწესებულებები, რომლებიც უნდა გადავიდეს ეს ფორმა სერიოზული, ფრად ნახი და საფუძილი საქმე—ხოვან გერ-ჯერობით მოწყობილი არ არის, ზოგან კი მოწყობილი, და საბოლოო დამკვეთის ხანას ვანიციდა. რაკ ეს ესე არის, მაშასადამე დღეს თქმა იმისა, რომ ავიღოთ და გადავიტოვო ეს საქმე თვითმართველობას—და ეს საქმის დადგენა იქნება, მთელ ფერის ეხება, როდესაც სამოსწავლო დრო კარებს გვეცავდეს და არ დაწყობილი სწოლის აპარატე რომელსაც უნდა იმეფოს. ეს პრინციპალური მუხედლობა თავის გამომხატვლობის პირობის შესაფერის ხელში. რაც შეეხება პრინციპალური საკითხის გადაწყვეტას, ჩვენ ვამბობთ, რომ განათლების სამინისტრო არის მთავარი ხელმძღვანელი, მთავარი ხელმძღვანელი. იმავე დროს ჩვენ ვამბობთ, რომ მართვა-გამგებობის გამძლიად და მართვა-გამგებობის ბატონპატრონი დროებით არის იგივე ცენტრალური დაწესებულება, განათლების სამინისტროს ხაზით.

დროებით მეორე მოვასწინებ, ეს მაშინ სანამ სწორედ ეს თვითმართველობის პარტიკი მოიქცობა და მომარტდება ისე, რომ მას თავისუფალი შეგვიძლია აიღოს ეს ფორმა როდეს და საფუძილი საქმე და გაუძღვდეს მას. რაც შეეხება იმ საკითხს, რომელიც ყველა სთვის დღეს არის სინამდვილე, რომ ზოგიერთ ქალაქებს დღეს უკვე აქვთ სკოლები, არამც თუ დაბლა ტიპის სკოლები, არამც დაბლა სასწავლო სკოლა—ჩვენ გგვრია, რომ ამ რეალურ მოქმედებას, ამ სინამდვილეს ასე თუ ისე, ანგარიში უნდა გავუწიოთ. თუ ამ საკითხის დებულებას უნივერსიტეტის შერჩევა უნდა გავავითოთ და ვთქვათ: იმ ქალაქებს, რომლებსაც ხელი აქვთ მართვა-გამგებობა და დაბლა და საშუალო ტიპის სკოლებისა, ეს მართვა-გამგებობა ამ ქალაქების ხელში იქნება. აქ მოიყვანეს მაგალითი, რომ ცოცხლის თვითმართველობა უფრო ამბობს მესურებ განმარტის მართვა-გამგებობაზე და ხელმძღვანელობაზე, ჩვენ ვიცით თუ მართვა-გამგებობა უფრო რად ამბობს; უფრო ამბობს სწორედ ბარჯის გაუხისთვის, ხარჯის გაღება დღეს ცალკე უნდა მოწყობადეს.

მე მსურდა საბუთს ყურადღება მიმიქცია. ხოლო მეორე—შეშველი მედომარობს. ბატონო, უნდა მოვასწინებ, რომ ისე ვაგვიტყუო საკითხის მოზარდის საქმე, რომელიც ამხვებამ, სახელმწიფო უწყებების საქმის მოგარება-მოწყობაში. ისე გართობი ვართ ამ საქმეში, რომ ზოგჯერ უნებლიეთი შეცდომები შეგვპარება ხოლმე.

ჩემის აზრით, ჩემი ორმა წრემთა ერთგვარი შეტყობა იმაზე არის, როდესაც ცენტრალური დაწესებულების განათლების სამინისტროს ახალ წევრისა აგებს დროს, პროექტის შემუშავების დროს თითქმის დაიწყებულია ის, რომ ჩვენ ვაგვიტყუო ტერიტორიაზე და მასზე მოზარდები ხალხის გაყვობა, გაძლიაზე როდეს ვაგვიტყუო; არამედ ჩვენ უნდა გადავიდეთ რა გუზრინისა; ცოცხლის და ქუთაისისა და მესამე ოლქს, (მე მესამე ოლქს ეს შესახებ არაფერს ვამბობ ზაქათალის ოლქის საქმე გამოყოფილია და დამტურად, მიგვიყვარებ, რომ სამუშაოდ ახლო მომავალში იქ სკოლის საქმე არ იქნება მოწყობილი). როდესაც ამას მივიღებთ მხედველობაში, მაშინ ამ გარდა აზრი იმდენად, რომ ის დაწესებულებები, რომლის ასაშენებლად აქ პროექტი უკვე არის წარმოდგენილი, ძალიან დიდი არის, და შეიძლება რომ უფრო ხალხები შევიდეს, მოგახსენებთ, რომ ძველად თეოდ კავკასიის რასაკვირველია, ასე თუ ისე, უდევნიდა ერთ თავი მზრუნველი, მას ჰყავდა ინსპექტორები, შემდეგ იყვნენ დირექტორები, მაგრამ ეს—მთელი კავკასიის, ესეა როდესაც, როგორც აღვნიშნე, საქმე გვაქვს ორ გუზრინისათვის, მეორე ტერიტორიისათვის, მეორესთან საუბედროდ, უნდა მოვასწინებ, რომ ასეთი შემაძლებლობა, რომელსაც პროექტი აქ იძლევა: მინისტროს, მინისტრის ამანაგე, სამი განყოფილება, საერთო გამგებთი, სართიონი ინსპექტორები, —სულ ხელმძღვანელია და შემაძლებელია იმ უნებარეობისათვის, რომელიც ახლო მომავალში, —მე არ ვიტყვი, რომ ეს იქნება ერთი თვის, ოთი თვის, ნამეყარი წლის თუ შეიძლება უფრო მეტის შევადგე—უნდა მოგახსენებთ, რომ თუ შევადგებთ მთელს, რომ ეს საქმე უნდა გაიხიზვივოს ადგილობრივი თვითმართველობაში, მაშინ მთელი ეს აპარატი დაწესება მხოლოდ ერთგვარ ქონებად მასალად, ერთგვარ სამუშაო პირობად და მასთან დაწესებულება საბუთ, რომ ეს სამი ცალკე განყოფილება, მთი გამგენი, თავისთავად ცხადია, შესაფერ ხარჯების მოითხოვს და ყველა ეს ხელმძღვანელი დაწესებულება ხანისა, მაშინ, როდესაც შეიძლება შეგვიტყუოს, და ამ რა მზრივ, რაკ სამინისტროს აქვს საბუთი, რასაკვირველია, ფრად სასარგებლო დაწესებულება, ურთიმობისადც შეუძლებელია უდგავდეთ საქმის შესწორის მიზნითარობა. ამ საქმეს ასრულებენ უნივერსიტეტი და სხვა დაწესებულებანი. საქმეში შეიძინა სპეციალისტები, მკლდე პირები. მე გგვრია, რომ მათ შემუშავდა უფრო ვადგენობს და აქ შეიძლება რომ მათ დახმარებით ჩამოყალიბდეს ეს საქმე. რაკ იქნება მ გამყოფლება, საქმისათვის 2 გამეც დარჩეს მთელს, რომ იქნება ერთი მთავარი სამინისტრო, ერთი განყოფილება სპეციალისტებისა, საპროფესორთა განყოფილება, ეს საქმე, რაღად პროფესორთა ცოდნის დიდი სარბილი ექნება და ამას დიდი ყურადღება უნდა მიექცეს. შემდეგ მეორე განყოფილება, —რომელმაც თავი უნდა მოეყაროს საშუალო და დაბლა და ცველო ტიპის სკოლის. რაც შეეხება უნივერსიტეტის, თავისთავად ცხადია ეს შეიძლება ფორმირება იქნეს მხოლოდ შეტყობი კანონპროექტში. ფაქტურად კი უნივერსიტეტს ჰყავს საერთო გამძლიობი, რომელსაც უნდა საბუთი ირჩეს იმ კანონის თანახმად, რომელიც ჩვენ მივიღეთ. რაც შეეხება საპროფესორთა განყოფილების გაგებას, ის შესალოდ უნდა იყვეს მოწყობილი, იმ მოსარტობით, რომელიც მე უკვე მოვიყვანე; ჩვენ გგვრია, რომ პროფესორთა განყოფილება და დაბლა სკოლის განყოფილებას შეიძლება გაუძღვდეს ამანაგე განათლების მინისტრი. მე მაქვს შრდეც ცოტადონი შესწორება შესახებ შეტყობის, მაგრამ ამის შესახებ სათანადო შესწორებებს შემოვიტყუ მაშინ, როდესაც მეტობობრივი განხილვაზე გადავალოთ. ესე კი მე მინდად მხოლოდ საერთო მოსარტებინი მიმეხსენებინა.

თავმჯდომარე სიტყვა გუთვინის სახალხო განათლების მინისტრის. სახალხო განათლების მინისტრი გიორგი დავისიძე. ბატონო, ეს კანონპროექტი განათლების სამინისტროს ორგანიზაციის ცენტრალური დაწესებულების ორგანიზაციის—პირველი არის, რომელიც წარმოადგენენ ერთდელს საბუთში. ამას იმისთვის ვამბობ, რომ გამოვიყვანდ მთავრობის აზრი, ყველის შეტყობა, რომელსაც ცხელ სამინისტროზე იმეზმებენ და უკვე ამნობილებენ კიდევ, მთავრობამ ვადაწყვეტა, რომ ეს არის

დროებითი შეტყობა, დროებითი ორგანიზაცია სამინისტროსა და მისი შეტყობისა. ეს შეიძლება საერთო იმით, რომ ჩვენ არ გგვრიად დრო, შესაფერი დრო, რომ ნაინდრევე მძიმე ტვირისთვის ანგარიში გავყავთ, ცოტა ხანში გავყავთ მათი ნაწილება, ხარკი უდევნიკანონისა და საერთოდ ეს აპარატი ჩვენ ცხოვრებასთან შეგვეფარდებინა. ამისთვის დრო არ იყო და ამიტომ ჩვენ შევედგინეთ შეტყობის მთავრობის ცენტრალური თანხმად, ჩვენ ჩვენი ორგანიზაცია გგვრიატყობი, ეს ორგანიზაცია მთავრობის იყო მთავრობის მიერ იმით, რომ არც ერთმა სამინისტრომ ასეთი სადა და ითვალისინი და მიზანშეწონილი შეტყობი არ წარმოადგინა. თუ ვიტყვი, რომ მთელი აპარატი სწავლა-განათლების საქმის ღირს 200—300 ათასი მან. და, თუ მივიღებ მხედველობაში მთავრობის კურსს ნაწილისა, —200—300 მანეთი, ეს ისეთი იაფი არ არის, რომ, არ შეიძლება ამაზე იაფი დაწესებულება იქნეს არა თუ ახლა, შემდეგაც. მე დანადადლებითი შემოძლიდა ვსთქვა, რომ სწავლა-განათლების განგებობის საქმე, როდესაც გადავა თვითმართველობის ხელში, ერთბის და ქალაქის თვითმართველობის ხელში, სადაც თვითთვლ ქალაქს, თვითთვლ ერთბას დასკირება ცალკე აპარატი უნდა აქვას—განათლების, ამასთანავე საბუთი იქნება ცენტრალური აპარატი, თვალსაზრის სადგენად, მაშინ ვაჯილეთი უფრო მეტ ხარჯებს გამოვიტყუო საერთო განათლების სამინისტროს ორგანიზაციის ვიდრე ამ ჩვენ პროექტშია ვანარაზული. ბატონო, რომელიც ბრძანა, რომ წინადა გვათი მზრუნველი და დირექტორები უდევნიდათ—მთელ საქმეს. თუ ჩვენ ვაგვივალისწინებთ რამდენად რთული იყო ეს აპარატი, დაეინახეთ, რომ მათი მზრუნველი კი არ უდევნიდა ამ საქმეს, არამედ მასთან ერთად მზრუნველი. თვითთვლ ოლქში—თითი დირექტორი. საქართველოს ტერიტორიაზე თითი დირექტორის ჰქონდა თვისი კანცელარია და თავისი შეტყობა. ცხად ამ უზრუნველის მაგერ, 3 დირექტორის მაგერ და შემდეგისათვის ამბიერკავკასიის რესპუბლიკის დროს განათლების კომისარატის, მათი კანცელარებისა და შეტყობის მაგერ, ოლქის მზრუნველის მაგერ—ჩვენ ვეცულებ 22 მთელს. 3 საქმის შერჩევა იქნება განათლების სამინისტროს, რომელსაც 3 საქმის შერჩევა იქნება ცალკე, მე მოგახსენებთ, რომ ვერ წარმოდგენენ ამაზე მეორე და გამარტებული შეტყობი. როდესაც მთავრობამ დაამტყობა ეს პროექტი, როდესაც საქმეს შეუძლებელი და სამინისტრო დროებით მოვიყვებო, ჩვენ ესე ვეხდებოთ, რომ ძალიან მეორეა ჩვენი შეტყობი, გვიდა ამ ორგანიზაციის შეტყობი დაეაბრებოთ, ვადასთანთან ოთა შეტყობი ვადგენდებ იქნენ, იმით რომ მართვ დახლები, რომელიც შეიძლება დღეს, იმდენ შრომას მოითხოვს, რომ კანცელარია ვერ უძლებს, ვერ ასრულებს. სკიქმე ძალიან ბევრია და აუარტებელი. სწორედ იმით, რომ ვიდრე მხედველობაში ხაზის დედადენად მდგომარობას, ჩვენ ვამბობთ, რომ შეტყობის ვადგენდა არ არის საბუთი, მაგრამ ამის დალტყვება უნდა შეიძლებულია. სამი მთავარი გამეც დავარსყვე: დაბალ სკოლისთვის, საშუალო და სატენიკისთვის.

ამ გამგებთს უნდა დავიკაროთ უთავარტის შრომას. ამით ექნება დიდი საშუალო. წარმოდგენით დაბალი სკოლებისთვის გგვრის შემუშავება, დასაკრებელი მასალა სკოლის საქმისათვის, პროექტის შემუშავება, რაც უნდა განმარტავდეს 2 წლის განმავლობაში. მეორის შრომი ამ სკოლებს უნდა ვაგვიტყუო, ახალი ცხოვრების ვამო, სხვა და სხვა მიზეზების გამო დაბალი სკოლა სრულიად ანგუროლია და აწურულია. შერჩევილია ესეთი, რომ არც ერთი დაბალი სკოლა არ არსებობს და ამ ნანერტებულ დაბალი სკოლები აღსადგინო.

